

Asia: VN/7340/2021

Lausuntopyyntö esitysluonnoksesta laeiksi huumausainelain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

3 § Määritelmät / Definitioner

Suomessa kasvaa luonnonvaraisena ainakin yksi DMT:tä sisältävä kasvi, ruokohelpi (*Phalaris arundinacea*). Ruokohelpeä viljellään lisäksi hyötykasvina mm. rehu- ja energiatuotannossa. Lakiluonnos jättää täysin huomioimatta ne vaikutukset, joita kiellolla olisi ruokohelpen hyötykäytössä.

Hyötykäytön lisäksi ruokohelpi soveltuu myös maisemointi- ja koristekäyttöön. Kiellon vaikutusta tähän ei ole lakiluonnoksessa pohdittu lainkaan perustuslain näkökulmasta.

Dimetyylitryptamiinia esiintyy laajalti muuallakin eliökunnassa, kuten akaasioissa ja sitruksissa.

On kiistanalaista, edistäisikö kiello väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla. Ei ensinnäkään ole näyttöä siitä, että DMT:n käyttö olisi kovinkaan yleistä, ja että se täten muodostaisi merkittävää kansanterveydellistä haittaa. Toiseksi, ei myöskään ole näyttöä sen tueksi, että DMT:n käytön tai hallussapidon kriminalisointi tosiasiallisesti vähentäisi niin käyttöä kuin haittojakaan. Kajotessa perustuslaillisiin oikeuksiin on ensiarvoisen tärkeää, että harkinta tehdään tutkitun, näyttöön perustuvan tiedon valossa.

7 § Eräiden kasvien ja sienien viljelykielto / Förbud mot odling av vissa växter och svampar

Ehdotuksessa esitetty käytäntö olisi ristiriidassa YK:n huumausaineyleissopimuksen kanssa. Tämä taas on edelleen ristiriidassa sen kanssa, että tarvetta lakimuutokselle perustellaan nimenomaan kyseisellä sopimuksella.

YK:n huumausaineyleissopimuksen nojalla sopimus ei koske hampun kasvattamista siemenen tai kuidun tuotannossa, taikka hortikulturaalisissa (puutarhanviljelyllisissä) tarkoituksissa. Kyseisestä sopimuksesta ei siis löydy perusteita viljelyn kieltämiselle yleisesti.

Lakiluonnoksessa esitetyt perustelut huomioivat viljelykiellon olevan ristiriidassa perustuslaillisen oikeuden kanssa henkilökohtaiseen vapauteen. Perusoikeuksien rajoittamista perustellaan sillä, ettei viranomaisen tietoon ole tullut merkittävästi sellaisia tapauksia, joissa EU:n maataloustukien kriteerit täyttämätön C. sativan kasvattaminen olisi tehty muussa tarkoituksessa kuin huumausaineen valmistukseen.

Se, ettei viranomaisen tietoon tule täysin laillinen harrastustoiminta, ei tietenkään vielä ole riittävä näyttö siitä, etteikö sellaista harrastettaisi. Koska ihmisillä on lähtökohtaisesti oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, ei yksityishenkilöllä tavallisesti ole ilmoitusvelvollisuutta vapaa-ajan harrastuksistaan. Siksi harrastuksena hampua koristeeksi kasvatettavien henkilöiden määrää ei tavata tilastoida.

Se, että C. sativaa on havaittu kasvatettavan laissa kiellettyihin tarkoituksiin ei ole riittävä peruste rajoittaa kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia. Luonnos ei esitä muutoksia huumausaineeksi kasvattamisen luvallisuuteen, minkä pohjalta on selvää, että muutoksesta ei olisi odotettavissa edes hypoteettista hyötyä huumausainekontrollin osalta. Sen sijaan sen vaikutus yksilön perusoikeuksiin on selkeästi ja kiistattomasti niitä huonontava.

Perustuslain 7 § mukaan kenenkään oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen ei saa rajoittaa ilman laissa säädettyä perustetta. Luonnoksessa ilmaistut perustelut, kuten viranomaisen asiantuntemattomuus C. sativan koristekasvatuksen suhteen ei ole tällainen laissa säädetty peruste. Koska perustuslakia tulkitaan ensisijaisena lakina rikoslain ollessa sen kanssa ristiriidassa, ei lakia voisi toimeenpanna sen toteutuessa tässä muodossa.

Lisäksi luonnos ei ota huomioon useita asiantuntijalausuntoja, jotka kyseenalaistavat nykyisenkin kiellon hyödyt ja perustuslaillisuuden. Viljelykieltoa tulisi kokonaisuudessaan pohtia uudestaan perustuslain, erityisesti henkilökohtaisen vapauden näkökulmasta.

YK:n vuoden 1961 yleissopimuksen 28 artikla ja siinä viitattu 23 artikla eivät 28 artiklan mukaisesti koske siemen- tai kuiduntuotantoon taikka puutarhaviljelytarkoituksiin kasvatettua hampua, eikä yleissopimus siten velvota viranomaista minkäänlaisiin toimenpiteisiin tällaisen toiminnan suhteen.

Suomen laki sallii muun muassa oopiumunikon (*Papaver somniferum*) kasvattamisen koriste-, jalostus- ja elintarvikekäyttöön. Oopiumalkaloideja sisältäviä kotia ja siemeniä tuotetaan ja myydään

laillisesti, vaikka ne sisältävät huumausaineeksi luokiteltuja yhdisteitä. Lakiluonnos ei esitä muutoksia oopiumunikon viljelyyn, myyntiin tai hyödyntämiseen. Tämän pohjalta on selvää, ettei koristekasvatuksessa taikka elintarvikkeeksi tuottamisessa sovelleta YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimusta. Tämän perusteella voidaan lausua, ettei pelkkä kasvin sisältämä huumausaineeksi luokiteltava aine tee kasvin jalostamisesta, kasvattamisesta tai kasvinosan myymisestä huumausainelain tarkoittamaa huumausainerikosta, mikäli pyrkimyksenä ei ole valmistaa huumausainetta tai huumausaineen raaka-ainetta. Täten lakiluonnoksen esittämät muutokset eivät ole tarpeellisia.

9 § Luvan myöntäminen / Beviljande av tillstånd

-

11 § Luvan myöntämisen edellytykset / Villkor för beviljande av tillstånd

Vaatus luvanhakijan tai lupaa hakevan elimen johtotehtävissä toimivien henkilöiden rehelliseksi ja luotettavaksi toteamisesta estävät esimerkiksi mahdollisen sosiaalista yhdenvertaisuutta edistävän reparaatio-ohjelman toteuttamisen. Rajoitus vaikuttaisi eritoten niihin ihmisiin, jotka ovat aiemmin saaneet huumausainetuomioita. Tätä tulisi tarkastella yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Osassa valtioista, joissa kannabiksen tuotanto kuluttajamyyntiin on laillistettu, on järjestetty erilaisia sosiaalisia ohjelmia, joiden tarkoitus on lieventää erityisesti aiemmin rikoksesta tuomittuihin kohdistuvia kauaskantoisia sosiaalisia ongelmia. Erityisesti, kun ehdotus kuuluu strategian ”Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi” alaisuuteen, tulee tätä kohtaa tarkastella uudelleen kriittisesti yhdenvertaisuuden ja mukaanottavuuden näkökulmasta. Tässä muodossaan se huonontaa yhdenvertaisuutta, ja on siten suoraan ristiriidassa mainittujen tavoitteiden kanssa.

12 § Valmistuslupa / Tillverkningsstillstånd

-

15 § Käsittelylupa / Hanteringstillstånd

-

15 a § Hampun viljelyä koskeva ilmoitus / Anmälan om odling av hampa

Koska YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 28 artikla määrää, että yleissopimusta ei sovelleta kannabiskasvin siemen- tai kuiduntuotantoon taikka puutarhanviljelytarkoituksia varten kasvatettavaan hamppuun, ei ole tarkoituksenmukaista säädellä näissä tarkoituksissa viljeltävää hampua huumausainelain alaisuudessa. Teolliseen käyttöön viljeltävän hampun ilmoituskäytännön olisi tarkoituksenmukaisempaa tapahtua maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa.

Koristekasvatukseen (puutarhaviljelyyn) ei tule soveltaa lakia tai ilmoitusvelvollisuutta. Suomen perustuslaki takaa oikeuden henkilökohtaiseen vapauteen, eikä ole esitetty sellaista laillista perustetta, jolla tätä perusoikeutta voitaisi rajoittaa.

Suomi on sitoutunut noudattamaan vuoden 1992 biologista monimuotoisuutta koskevaa yleissopimusta. Yleissopimus määrittää, että sopimusosapuolten tulee "kehittää kansallisia biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia tai muuntaa nykyisiä strategioita, suunnitelmia tai ohjelmia" koskien myös jalostettujen ja viljelylajikkeiden in-situ suojelua. Luonnoksessa mainittu edellytys, jonka mukaan hampun viljelyssä saisi käyttää ainoastaan sertifioitua siementä vaarantaisi yleissopimuksen asettaman pyrkimyksen.

16 § Vastuuhenkilöä ja tämän sijaisia koskevat vaatimukset / Krav på ansvarig person och dennes ställföreträdare

-

19 § Selvitys lupaharkintaa varten / Utredning för tillståndsprövning

-

22 § Ensiavussa ja kriisinhallinnassa tarvittavat lääkevalmisteet / Läkemedelspreparat som behövs vid första hjälpen och vid krishantering

-

23 § Poikkeukset tuonti- ja vientilupia koskevista vaatimuksista / Undantag från kraven på import- och exporttillstånd

-

24 a § Hampun viljelyä koskevat ilmoitukset ja kirjanpito / Anmälningar och redovisning som gäller odling av hampa

Koska YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 28 artikla määrää, että yleissopimusta ei sovelleta kannabiskasvin siemen- tai kuiduntuotantoon taikka puutarhanviljelytarkoituksia varten kasvatettavaan hamppuun, ei ole tarkoituksenmukaista säädellä näissä tarkoituksissa viljeltävää hamppua huumausainelain alaisuudessa.

24 b § Hampun viljelyä ja hamppua koskevat poikkeukset ja rajoitukset / Undantag och begränsningar som gäller hampa och odling av hampa

-

30 § Kirjanpitovelvollisuus / Redovisningsskyldighet

-

32 § Eräiden huumausaineiksi luokiteltujen lääkkeiden seuranta / Övervakning av vissa läkemedel som betraktas som narkotika

-

45 § Huumausainerikosten estäminen, paljastaminen ja selvittäminen / Förebyggande, avslöjande och utredning av narkotikabrott

Koska Psilocybe-sienten kasvatusalusalustat sellaisenaan sisältävät huumausaineluetteloon liitettyä psilosiiniä, ei ole tarkoituksenmukaista myöntää poliisi- ja tulliviranomaisille lupaa huumausaineen

valmistukseen, mikäli tarkoituksena on kouluttaa poliisin ja tullin käyttämiä koiria haistamaan kasvatusalustoja.

Oikeusministeriön mukaan poliittisessa päätöksenteossa tapahtuva korruptio on Suomessa merkittävimpiä korruptioon liittyviä riskialueita. Huomioiden muun muassa entisen Helsingin huume poliisin päällikön Jari Aarnion kytkökset järjestäytyneeseen huume kauppaan, on tarpeen ottaa lain valmistelussa tarkemmin huomioon, miten estetään poliisi- ja tulliviranomaiselle myönnettävien erityislupien väärinkäytökset. Esitämme lisäselvitystä asiasta.

Huumausainevalvonnassa tulisi asettaa ensisijaiseksi erittäin vaarallisiin huumausaineisiin liittyvien rikosten estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Resursseja ei tule suunnata kohtuuttoman paljon Psilocybe-sienten ja hampun kaltaisten huumausaineiden torjuntaan, joita ei lueta erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi. Nämä resurssit tulisi siirtää ennemmin esimerkiksi katukauppaan runsaasti päätyvien erittäin vaarallisten huumausaineiden listalle kuuluvien lääkeaineiden valvontaan.

47 § Huumausainelakirikkomus / Förseelse mot narkotikalagen

Koska YK:n vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen 28 artikla määrää, että yleissopimusta ei sovelleta kannabiskasvin siemen- tai kuiduntuotantoon taikka puutarhanviljelytarkoituksia varten kasvatettavaan hamppuun, ei ole tarkoituksenmukaista säädellä näissä tarkoituksissa viljeltävää hampua huumausainelain alaisuudessa.

49 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Tietojen luovuttaminen viranomaisille ja tieteelliseen tutkimukseen (sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §) / Utlämnande av uppgifter till myndigheter och för vetenskaplig forskning (15 § i lagen om elektroniska recept)

-

Voimaantulo / Ikraftträdande

-

Muuta kommentoitavaa esityksestä / Andra kommentarer om propositionen

Mikäli laki tulisi voimaan tällaisenaan, asettaisi se merkittäviä haasteita hampun luvalliselle viljelylle ja huonontaisi viljelijöiden asemaa entisestään. Luonnos sisältää useita ristiriitaisuuksia mainittujen tavoitteiden ja keinojen välillä. Se vaarantaa henkilökohtaisen vapauden, elinkeinovapauden sekä vastoin pyrkimystään huonontaa yhdenvertaisuutta ja mukaan ottavuutta.

Tällaisenaan voimaan tullessaan laki vaarantaisi myös hampun geneettisen monimuotoisuuden sekä sen ylläpitämiseksi vaaditun työn. C. sativaan kohdistuneiden suhteettomien kieltojen vuoksi laji on kärsinyt merkittävää geneettistä katoa. Pohjoisilla leveyspiireillä ulkoviljeltävien lajikkeiden

geneettinen monimuotoisuus on kärsinyt merkittävästi. Esityksessä mainitut vaatimukset käytettävistä kylväsiemenistä sekä kasvatusolosuhteista vaarantaisivat pohjoisissa olosuhteissa pärjäävien hamppukantojen kehitystyön, jalostuksen, ylläpidon ja pahimmillaan olemassaolon.

Suomi on sitoutunut vuoden 1992 biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen. Sopimuksen 8 artikla määrittää, että sopimusosapuolen tulee "kunnioittaa, suojella ja ylläpitää -- paikallisten yhteisöjen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joka sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön kannalta merkityksellisiin perinteisiin elämänmuotoihin ja edistää ja laajentaa niiden soveltamista mainittujen yhteisöjen luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tietämyksestä, keksinnöistä ja käytännöstä saadun hyödyn tasapuolista jakoa". Hampulla on pitkä historia Suomen alueilla elävien ja suomensukuisten yhteisöjen keskuudessa, minkä vuoksi sen viljely lukeutuu sopimuksessa mainittuihin merkityksellisiin perinteisiin elämänmuotoihin.

Lisäksi on huomionarvoista, että suomalainen maatiaishamppu on äärimmäisen uhanalainen, sillä kohtuuttomien poliittisten linjausten vuoksi se on kadonnut lähes kokonaan. Lain tullessa voimaan luonnoksessa esitetyssä muodossa estyisi pyrkimys elvyttää perinteisiä populaatioita täysin. Tämä on ristiriidassa vuoden 1992 biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen kanssa.

Hampun geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi sekä perinteisten kantojen elvyttämiseksi on aiheellista perustaa välittömästi selvitys, eikä meneillään olevaa elvytystyötä tule lainsäädännöllä estää. Suomalaiset hamppukannat ovat geneettisesti uniikkeja ja ilmentävät sellaisia ominaisuuksia, jotka ovat välittömästi sidoksissa niiden perinteiseen biotooppiin.

Kaiken kaikkiaan esitetyt muutokset eivät ole tarpeellisia kansainvälisten yleissopimusten esittämien vaatimusten kannalta.

Esitetyt muutokset eivät paranna hampunviljelijöiden asemaa, sillä ne eivät aseta mitään parannuksia viljelyn edellytyksille. Sen sijaan ne vaikeuttaisivat toteutuessaan viljelyä entisestään. Lakiluonnoksen esittämien toimenpiteiden hyöty olisi mitätön, haittojen osuessa moninaisesti eri sektoreille.

Mikäli poliisiviranomainen on käynnistänyt merkittävästi rikostutkintoja väärin perustein, tulee tähän ongelmaan puuttua ensisijaisesti puuttamalla poliisiviranomaisen suorittamiin oikeudettomiin pakkokeinoihin ja pyrkiä toimenpiteiden tasolla vähentämään poliisiviranomaisen asiantuntemattomuudesta johtuvia turhia rikostutkintoja. Ei ole tarpeellista ankaroittaa lainsäädäntöä siksi, että poliisi- ja muut viranomaistahot tulkitsevat lainsäädäntöä toisin kuin on laissa säädetty.

Vihervaara Juha
Reefer Madness Oy

Vihervaara Jaime
Reefer Madness Oy